

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR

VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

FALSAFA
FANI BO'YICHA
SILLABUS

Bilim sohasi: 200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi: 230 000 – Tililar
Ta'lim yo'nalishi: 60230300 – Matnshunoslik va adabiy manboshunoslik (o'zbek tili)

rus xa

Fan/modul kodi	Fan/modul turi	Ta'lim tili	Ishlab chiqilgan o'quv yili						
			2023/2024						
F1204	ma'buliy	o'zbek	O'quv mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)			
Semestr	Har bir semestrdaagi fan/modulning nomi	ECTS - Kreditlar	Haftalik dars soatlari			0	60		
			Jami:	ma'ruza	seminar			amaliy	
2	Falsafa	4	4	60	30	30	0	60	120
	Jami:	4	4	60	30	30	0	60	120

Fan maqsadi (FM)

Fanning maqsadi mazkur Sillabus asosida tavsiflaydi. Ushbu fan talabalariga tashkilotlarda personalga (jamoa) rahbarlik qilish amaliy ko'nikmalarini ishlab chiqish uchun nazariy va amaliy asos beradi. Maqsadlar talabalarga quyidagilarni o'rganish imkonini beradi: talabalar dunyoviy, falsafiy va diniy bilimlarni o'rganish asosida, bu bilimlardan ijtimoiy hayotda maqsadli foydalanish va o'gri fikrlash mahoratini shakllantirishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Tarbiya fani (302 KL 36)
2.	Milij g'oya va ma'naviyat asoslari (302 MMA 14)
3.	Tarix (302 UEYT 15)
4.	Dinshunoslik DIN B204

Ta'lim natijalari (TN)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- dunyo haqidagi eng qadimgi va zamonaviy falsafiy bilimlarni o'rganish asosida professional faoliyatni to'g'ri tashkil etish, ijtimoiy mas'uliyatni oshirish, davlat siyosatiga dahldorlik tuyg'usini shakllantirish; ijtimoiy jarayonlarni mustaqil tahlil qilish, Qadimgi, O'rtacha asrlar va Yangi davr G'arb falsafasining asosiy g'oyalari, Sharq falsafasining jamiyat taraqqiyotidagi roli, G'arb falsafasi oqimlarining falsafiy mazmun-mohiyatini, G'arb renessansining mohiyati, uning shakllanishiga o'ta asr Sharq ilm-fani va falsafasining ta'sirini, Yangi va eng yangi davr G'arb falsafasining muhim xususiyatlari bo'yicha *tasavvurga ega bo'lishi*;

- yangi ontologiyaning yo'nalishlari, gen ontologiyasi, bioontologiya, tibbiyot ontologiyasining ijtimoiy ahamiyatini, fizik va falsafiy ontologiyaning o'zaro aloqasi va farqlarini, axborotlashgan jamiyada texnologiyalardan foydalanishda inson va jamiyat manfaatlarini himoya qilish, tabiat ontologiyasida biosfera va noosferaning o'rni, ijtimoiy ekologiya, ekologik ta'lim va tarbiya *haqidagi bilishi va ulardan foydalana olishi*;

- internet ijtimoiy tarmoqlarda axborotni tanlash va ulardan foydalanish usullarini egallashi; o'zining kasbiy faoliyatida mustaqil qarorlar qabul qilishi, baka-lavriatning mos yo'nalishi bo'yicha raqobatbardosh umumkasbiy tayyorgarlikka ega bo'lishi, kibernetizm, kibernetika va kibernetika

(cyberbullying)ga qarshi mafkuraviy immunitet shakllangan bo'lishi, globallashuv va barqaror taraqqiyotning omillarini, korruptsiyaning global ma'naviy inqiroz oqibati ekanligini bilishi, unga qarshi kurashda dahldorlik tuyg'usini shakllangan bo'lishi, ijtimoiy jarayonlarni prognozlashga olish, tana va ruhiy sog'lik, tafakkur xavfsizligini ta'minlash, sog'lom turmush tarziga rioya qilish, tanqidiy tafakkur imkoniyatlarida jamiyat barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy nazoratni oshirish va shaxsiy mas'uliyatni oshirish maqsadlarida foydalanish bo'yicha *malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak*.

Talabalarining kreditlarini olish tartibi

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda 824-sonli qarori bilan tasdiqlangan "OTMlarda o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risida Nizom"ning 15- va 30-bandlariga asosan falsafa fanidan 2 - semestrda 120 soat o'quv yuklamasini o'zlashtirgan, fan dasturi (sillabus)da belgilangan baholash tartibiga ko'ra *ijobiy baholani kashbiy kompetensiyalarini yetarli darajada egallagan talabaga 2 - semestrda 4 kredit beriladi*.

Talaba belgilangan *ta'lim olish natijalariga erisha olmagan taqdirda kreditlar berilmaydi*.

Talabalarining bilimni baholash O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rtacha maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustda 19-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom talablari asosida belgilanadi.

Talabalar bilimni nazorat qilish va baholash mezonlari

(Assessments) (talaba o'zlashtirishini baholash jadvali va mezonlari)
Falsafa faniga kunduzgi bakalavr ta'lim yo'nalishlarida 30 soat ma'ruza, 30 soat seminar va 60 mustaqil ta'lim ajratilgan. Universitet nizomi bo'yicha bu 120 soat yuklama hajmiga 4 kredit beriladi. Joriy va oraliq nazoratida talaba jami 50 ball to'plashi mumkin. Talaba yakuniy nazoratda esa 50 ball to'playdi.

JN mezoni:

JN: Talaba seminar mavzu rejasiga tayyorlanib muhokamada qatnasha, har bir mavzu uchun 0,5 ball (30 juftlik uchun) va 1 ballidan (15 juftlik uchun) bери boriladi, jami 15 ball (30*0,5=15 va 15*1=15) to'playdi hamda 5 ball kreativ fikri uchun beriladi. Har bir seminar mashg'ulotida bita seminar va bita mustaqil ish mavzusini topshirishi lozim. Sirtqi ta'lim yo'nalishi talabalariga 5 ta mavzu bo'yicha har bir mavzu uchun 4 ballidan bери boriladi, jami 20 ball (5*4=20) to'playdi.

JN ballar(20ball) konvertatsiyasi

baho	Ball	o'zlashtirish
"5"	18-20	90-100%
"4"	14-17	70-89,9%
"3"	12-13	60-69,9%
"2"	11	0-59,9%

ON mezonlari (30ball)

ON: Oraliq nazorat ma'ruza mashg'uloti tugagandan so'ng o'tkaziladi. Oraliq nazoratida talabaga test yoki yozma savollar beriladi.

ON ballar konvertatsiyasi.

baho	Ball	o'zlashtirish
"5"	27-30	90-100%

"4"	21-26	70-89,9%
"3"	18-20	60-69,9%
"2"	17	0-59,9%

YAN mezon (50ball)

YAN: Yakuniy nazorat test shaklida o'tkazilsa, talabaga 30 ta test beriladi va har bir to'g'ri javob uchun 1 ballidan beriladi. Jani 30 ball. Agar, yakuniy nazorat yozma ishi shaklida o'tkazilsa, talabaga 3 ta savol o'rigan mavzulardan beriladi va har bir yozma savol javobi uchun 10 ball beriladi. Jani 30 ball. Mustaqil ish topshiriqlaridagi vazifalarni "og'zaki" yozma vas siad shaklida himoya qiladi. Talabning nuq madaniyati kreativ fikrlashga va qo'yilgan topshiriqqa mustaqil yondoshuviga qarab 20 ball beriladi. Mustaqil ta'imdan jani 20 ball to'playdi.

YAN ballr konvertatsiyasi

Baho	Ball	o'zlashtirish
"5" baho	45-50	90-100%
"4" baho	35-44	70-89,9%
"3" baho	30-34	60-69,9%
"2" baho	29	0-59,9%

1-Izoh: O'ROO'MTVning 2018 yil 9-avgustdagi 19-2018-son buyruqi (OTM talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risidagi nizom) 1-jadvali (baholashni "5" baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o'kazish jadvali) 2- jadval (Oliy ta'im talabalar o'zlashtirishini baholash tizimlarini qiyosiy taqqoslash jadvali O'zbekiston tizimi) asosan konvertatsiya qilinadi.

2-izoh: VMning 2020 yil 31 dekabrda 824-sonli (OTM ta'im jarayonini tashkil etish bilan bogliq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida) qarori 1-Illovasi (OTM o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risida nizom) ning 1-bob 1-4 bandi, 4-bob 11-14 bandi, 6-bob 29-30-31 bandi, 8-bob 41 bandiga muvofiq kredit beriladi.

Talabani oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda, uning o'quv mashg'ulolari davomida olgan baholari inobatga olinadi.

Nazoratlarining o'kazilishi muddatlari mayyan o'quv yilida tasdiqlangan o'quv jarayoni jadvali asosida tashkil etiladi.

Talabalar o'zlashtirishini baholash tizimlarini qiyosiy taqqoslash JADVALI

"5" baholik tizimi	Yevropa kredit transfer tizimi (ESTS-Europan Credit Transfer System)	"100" ballik shkala (%)
"5" (a lo)	"A"	90 — 100
"4" (yaxshi)	"B"	70 — 89,9
"3" (qonqaril)	"C"	60 — 69,9
	"D"	
	"E"	
	"FX"	
"2" (qonqarsiz)	"F"	0 — 59,9

Ma'ruza mashg'ulolarining soatlar bo'yicha taqsimlanishi:

Fan mazmuni	Soat
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M) (2-semestr)	30
1-MODUL. FALSAFA (PHILOSOPHIA)	

M1	Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli	2
M2	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: Sharq falsafasi	2
M3	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: G'arb falsafasi	2
M4	Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi	2
M5	Bilish falsafasi (gnosologiya)	2
M6	Mantiq	2
M7	Tafakkur shakllari: tushuncha, hukm va xulosas.	2
M8	Jamiyat falsafasi	2
M9	Inson falsafasi (Falsafiy antropologiya)	2
M10	Qadriyatlar falsafasi (aksitologiya)	2

2-MODUL. AXLOQ VA NAFOSAT FALSAFASI. KORRUPTSIYA - Hozirgi Zamon Global Muammosi Sifatida

M11	Axloq falsafasi (Etika)	2
M12	Nafosat falsafasi (Estetika)	2
M13	Globallashuv va harqaror taraqqiyot falsafasi	2
M14	Korruptsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi	2
M15	O'zbekistonning korruptsiyaga qarshi kurash siyosati	2
Mashg'ulotlar shakli: seminar mashg'ulot (A) (2-semestr) (list of seminar topics)		
A1	Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli	2
A2	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: Sharq falsafasi	2
A3	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: G'arb falsafasi	2
A4	Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi	2
A5	Bilish falsafasi (gnosologiya)	2
A6	Mantiq	2
A7	Tafakkur shakllari: tushuncha, hukm va xulosas.	2
A8	Jamiyat falsafasi	2
A9	Inson falsafasi (Falsafiy antropologiya)	2
A10	Qadriyatlar falsafasi (aksitologiya)	2
A11	Axloq falsafasi (Etika)	2
A12	Nafosat falsafasi (Estetika)	2
A13	Globallashuv va harqaror taraqqiyot falsafasi	2
A14	Korruptsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi	2
A15	O'zbekistonning korruptsiyaga qarshi kurash siyosati	2

MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR (Independent study and independent work)

T/r	Mustaqil ta'im (MT) (2-semestr) Mavzular nomi	Shakli	s/h
1	Dunyog'arshning mohiyati, tuzilishi va asosiy funksiyalari.	Og'zaki	2
2	Qadimgi Sharqda asotiriy tasavvurlar va falsafiy bilimlarning paydo bo'lishi.	Yozma	2
3	Ilk o'ra asr Sharq falsafasi va uyg'onish davri.	Slaid	2
4	O'ra asr Sharq falsafasi va uyg'onish davri xususiyatlari.	Og'zaki	2
5	Yangi davr Sharq tasavvuri.	Yozma	2
6	Falsafa va tabiiy ilmiy fanlarda borliqligining mohiyatiga oid konsepsiyalar.	Slaid	2

7	Rivojlanishning umumiy qonunlari va kategoriyalari.	Og'zaki	2
8	Hissiy, empirik, nazariy, mantiqiy, intuitiv, bilish darajalarining o'zaro aloqasi va farqi.	Yozma	2
9	Jamiyat taraqqiyotida tarixning mazmuni, yo'nalishlari va konsepsiyalari.	Slaid	2
10	Ommaviy madaniyatning shakllanish tarixi va uning turlari: akslarnadaniyal, submadaniyal, populiyar madaniyat, ekran madaniyati.	Og'zaki	2
11	Insonni tushunchisiga dualizm va monizm nuqtai nazaridan yondashuv.	Yozma	2
12	Qadriyat tushunchasining ma'nosi va uning umumiy tavsifi.	Slaid	2
13	Qadriyat nazariyasining shakllanish tarixi.	Og'zaki	2
14	Etikaning mohiyati va ahamiyati.	Yozma	2
15	Zamonaviy axloqiy fahriyada kosmopolitizmga moyillik.	Slaid	2
16	Siyosatda professional etika va yangi axloq siyosati.	Og'zaki	2
17	Olamni virtual va vizual estetika idrok etishning farqlari.	Yozma	2
18	Globallashuv, globalistika va barqaror taraqqiyot jarayonlarining mohiyati.	Slaid	2
19	Barqaror taraqqiyotni ta'minlashda globallashuvning ijroiy va salbiy yo'nalishlari.	Og'zaki	2
20	Global muammolarning mezonlari va darajalari.	Yozma	2
21	Pandemiya - XXI asrning global muammosi va uning oqibatlari.	Slaid	2
22	Korupsiyaga qarshi kurash bo'yicha xalqaro qonunlar va qarorlarning O'zbekistonda ratifikatsiya qilishning ahamiyati, iqtisodiy-siyosiy va ijtimoiy-huquqiy mexanizmlari.	Og'zaki	2
23	Mantiq tafakkur shakllari va qonunlarini o'rganuvchi fan sohasi sifatida.	Yozma	2
24	Tafakkurning mantiqiy shakllari va qonunlari	Slaid	2
25	Tushuncha - predmetlarning umumiy, muhim belgilarini aks ettiruvchi mantiqiy shakl	Og'zaki	2
26	Tushunchalarni bo'lishning maqsadi va tuzilishi.	Yozma	2
27	Xulosa chiqarishning umumiy mantiqiy tavsifi.	Slaid	2
28	Dalillash va ishonch-etiqodning shakllanish jarayoni.	Og'zaki	2
29	O'zbekiston respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" kitobida rivojlanish modeli va Uchinchi renessans tushunchalari	Yozma	2
30	Amaniy to'yihalari: "Mening oilam - mening baxtim"; "Ustozim - hayotim chirog'i"; "Mening mahallam - mening faxrim"; "Mahallamning olim va ziyoli insonlari"; "Mening hayot falsafam"	Slaid	2
	Jami		60

Aсосiy adabiyotlar

1. Davronov Z., Shermuhamedova N., Qahbarova M., Nurmatova M., Husanov B., Sulponova A. Falsafa – Toshkent: TMU, 2019
2. Madaeva Sh. Shermuhamedova N. va boshqalar. Falsafa – o'quv qo'llanmasi. – Toshkent: 2019
3. Muhammadijonova L.A. L.A. Abdulla Sher, Shodimetrova G. Axloq falsafasi. – Toshkent: Vashinvesprom, 2023
4. Saifnazarov I. Muxorov A., Sultanov T., Usmonov F. Falsafa. Darslik. – T.: Innovation rivojlanish nashriyoti – matbaa uyi, 2021.-424 b.
5. Саифназаров И.С., Абулгулаханова Г.С., Эрнэзаров Д.З. Философия (Логика, Этика, Эстетика). Учебное пособие для высших учебных заведений. LAMBERT Academic Publishing RU, 2019. -134 стр.
6. Shermuhamedova N. Falsafa. – Toshkent: Idris Abdurauf Nashr, 2021. 667-b

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga

1. ko'taramiz. T. I. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'rifatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinishining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimida ma'ruza. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Muhammadijonova L.A. Davlat xizmatchisi etikasi va imdigi. – Toshkent: Universitet, 2017.
4. Rumiy J. Yeti maqol. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019
5. Rumiy J. Masnaviy. 40 poyozga shax. – Toshkent: Navruz, 2019
6. Uzbekistonning korruptsiyaga qarshi kurashi. / Avtor: B. Muxtarov A., Hovov T. va bosh. / Uyg'uvchisi: Toshkent. TILUV, 2022. –1320b.
7. Исмомил Саифназаров. Янги Ўзбекистон:inson карпи улуг'ланган юрт.-Т.:ИДИМ ЗИЕ-ЗАКОБАТ" МЧЖ 2023.-209 б.
8. O'zbekiston falsafasi tarixi. Alifbulo'v X. ma's'ul muharrir, mualliflar jamoasi. -Toshkent: Noshir, 2013
9. Sharipov M. Mantiq. – Toshkent: 2003
10. Shermuhamedova N.A. Gnoseologiya-bilish nazariyasi. –Toshkent: Noshir, 2009
11. Shermuhamedova N.A. Borliq va rivojlanish falsafasi. –Toshkent: Noshir, 2018
12. Shermuhamedova N.A. Inson falsafasi. –Toshkent: Innovatsiya-Ziyo 2021
13. Shermuhamedova N.A. Falsafa –Toshkent: Idris Abdurauf nashr, 2021. 633 b.
14. Shermuhamedova N.A. Korruptsiyaning sabablari va shakllari//Falsafa va hayot 2019. № B.39-55.
15. K. S. Guttenplan. J Hornsby. C. Janavay. Reading philosophy. Blackwell Publishers Ltd. UK. 2003. R – 341.

Axborot manbalari

1. www.ziyoue.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Anvar Buranov, ijtimoiy-gumanitar fanlar katedrasi katta o'qituvchisi
E-mail:	musanni.kitoblar@gmail.com
Tashkilot:	Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti, ijtimoiy-gumanitar fanlar katedrasi
Tag'rizichlari:	<p>Tag'rizichlar: Sattorov V.N. (imzo)</p> <p>Ijtimoiy-gumanitar fanlar katedrasi dotsenti, F. n. i. Museev M.T. (imzo)</p> <p>Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi huzuridagi ijtimoiy-ma'naviy tadqiqotlar instituti bo'lim boshlig'i, siyosiy fanlari doktori (DSc)</p>

Falsafa fani syllabusi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti O'quv-uslubiy kengashining 2023 yil "___" avgustidagi yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Falsafa fanidan ishchi o'quv dasturi (syllabusi) ijtimoiy-gumanitar fanlar katedrasining 2023 yil ___ avgustidagi I-son yig'ilishida muhokama qilingan va ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqargama boshlig'i:

Fakultet dekani: V. Nazarov
 Kafedra mudiri: B. Elov
 Tuzuvchi: I. Aslonov
 A. Buranov

 7 A. Buranov